

ФЕНОМЕН ВЕСІЛЬНОЇ ПІСНІ

Мета: дослідити символіку основних образів пісень, їх ідейне навантаження, відкрити світ розпорошених красот пращурського виднокола.

Збагачувати й уточнювати словниковий запас учнів, формувати комунікативні вміння. Сприяти вихованню поваги до національних святинь.

Хід

- **Словникова робота.** Весілля – слово походить від «веселий».

Шлюб – слово походить від «злюбим», символізує поняття взаємного кохання.

Весілля ототожнювалося із словом «народження» нової сім'ї, родини, роду. Це маленьке народження Всесвіту.

- **Словникова робота.** Феномен – виняткове, надзвичайне, єдине у своєму роді явище.

Весільна пісня – образний код перетворення чарівної дівчини у наречену, а потім у вірну, мудру дружину. Це пісні дороги, а вірніше, пісні усвідомлення своєї дороги.

- **Словникова робота.** Нарече'на – наре'чена долею.

Дружина – слово походить від «дружити, розуміти, підтримувати одне одного»

Сватання.

1. Пошана до першопочатків: хліб – сіль.

Дослідження. З ними благословлялася будь-яка важлива справа. У давніх предків-землеробів хліб був одним із втілень Духа родючості, тому й набрав ознак святині. Кругла паляниця, шишки, коровай – це все імітація Сонячного божества, що дає людині життя. Паляниця походить від «Пал» – давнього імені Сонця. Шишки – образ променистого Сонця. Коровай пов'язаний з коренем «Коло».

Сіль – як білий камінь – є символом насіння, символом продовження роду, а значить нескінченності життя. Тому хліб і

сіль – це побажання нескінченного добробуту.)

2. Пошана до батьків. Їх до певної міри обожнювали, бо вони були порадиниками, захисниками традицій і ладу. Тому головне – отримати їх благословення. У давніх предків весь шлюбний обряд і полягав у благословенні батьками хлібом-сіллю.

- **Словникова робота.** Лад – скорочена форма імені слов'янської богині Лади, Матері Світу, що уособлювала гармонію у природі та людському житті, порядку у родині та державі.

3. Ушановування родинного вогнища – печі. Від неї також дівчині треба було отримати благословення.

4. Через хустку, символ поєднання, – згода на створення нової родини.

Сватання – це кінець дівування.

*Ой, сосонка літо й зиму зелена,
Наша дівонька у п'ятницю була весела,
А в суботу русу косу чесала,
А в неділю йшла до шлюбу плакала...*

Запитання. Як у пісні взаємопов'язані образи зеленої сосни та русої коси?

(Сосна – символ дівування, під час сватання слідували, щоб саме її не намалювали на хаті. У весільних піснях вона має згоріти. Коса – символ дівочості.)

Кольори стрічок розкажуть про побажання: світло-коричнева, символ землі-годувальниці, бажає родючості, добробуту; червона – бажає краси; жовта, символ сонця, – тепла, блиску; світло-зелена – світлих починань, молодості, життєрадісності, веселощів; блакитна, символ святої

води, - здоров'я та нагадує людині про духовність; а біла – символізує чистоту, красу та довершеність.

Пісня «Ой, чи правда, дівчинонько».

*Ой, чи правда, дівчино, що ми чули,
що у тебе із вечора свати були.
Та й по селу покотилась новина,
що ти уже та й рушники подала.
Правда мої подруженьки, правда щира,
що звечора мене мати заручила.
Ой, думай, думай, дівчинонько,
думай, ще й гадай, брести тобі дві річеньки
ще й третій Дунай.
Ой, перебрешеш дві річеньки, а Дунаю ні.
Ой, забудеться дівування, а розкоші ні.*

Запитання.

1. Які символічні образи розкривають світосприйняття предків?

Рушник – давній український символ, тут заковано потужний дух світосприйняття народу. Рушники були своєрідною освятою початку справи та її закінчення. Це символ долі, яку наміряла собі дівчина і закодувала у сакральних знаках. «Подати рушники» - згодитися на цю долю, на нове життя.

2. Яке значення відіграють саме три річки?

(Число три є символічним, воно уособлює триєдиність світу; річки – це межа між світом дівування та заміжжям, між світом батьківської хати та «чужої» сторони.)

3. Як ви розумієте слово «розкіш», чи відповідає воно лексичному значенню – «багатство, пишність»?

*Ой, розкіш у тата, розкіш у мами сама бачу.
Не раз, не два по розкоші та й заплачу.
Ой, матінка мене рано та й не будила,
не ходила по сусідах не судила,
а свекруха рано встане, мене збудить,
сама піде по сусідах та й обсудить:
«Та сонливая, дрімливая невістка моя,
до роботи лінивая, окаянная».*

· **Запитання.** «Гнися мосте, гнися, гнися не вломися, молода Наталонько, низенько клонися». Чи випадковими є ці рядочки пісні? Які життєві істини закладені у цій пісні?

Саме так, три рази вклоняючись, з шишкою на рушниці дівчина запрошувала на весілля.

· **Запитання.** Чому тричі? Яка роль цього числа?

Але важливим було благословення не лише батьків, а й Всесвіту, бо людина – його частина. Щаслива прикмета – коли крапає дощик. Так, напевне, з'явилися і рядочки цієї пісні:

*Крапає дощик із неба, того нам і треба.
Зеленого зілля. Просимо на весілля!*

Коровай.

Коровай - це символ Сонця (в основі давній корінь – «Коло»), символ багатства й достатку, що його творить сонце - Дажбог.

Випікання короваю – справа ритуальна, тому все має значення: випікається нова доля, тому і жінка має це робити лише та, яка має щасливу родину. Щоб створити коровай використовували деко (віко). По його чотирьох вуглах обов'язково ставили чотири свічки – так очисним вогнем вітали народження нового Сонця і разом з тим берегли тісто від сил

темені: безладу і мороку. Дно короваю робили із житньої муки, бо жито було основою життя, сам коровай і прикраси пеклися із пшеничної муки - символ добробуту. Таке поєднання не випадкове, адже твориться пара. Найпоширеніші прикраси – «шишечки», що уособлювали маленьких дітей сонця, своєрідні виступи асоціювалися з промінням, це символ добробуту й родючості; «калачики», «зубчики», «горішки», «голубчики» - пташки-голуби, які приносили, за уявленнями, сонячне світло і тепло; жайворонки – символи життєдайної сили сонця. Коровай прикрашався калиною, яка є символом роду; маком, що мав виконувати сокровенні бажання. Випікання короваю було справжнім дійством, наповнене прикметами, оспіване піснями.

Діжа, у якій місили тісто, вважалася святою, тому і колір її золотий, осяяний світлом.

За лісом, за пралісом золота діжа кисне.

За лісом, за пралісом золота діжа сходить...

Діжу ставили у найпочеснішому місці, ретельно мили, не використовували для жодних інших цілей, лише на весіллі садовили на неї молоду, щоб майбутня родина мала затишок. Великим гріхом було лихословити у присутності діжі. Коли тісто

замісили, діжу носили на руках і співали радісних пісень, наповнюючи тісто позитивною, сонячною енергетикою.

*Рубайте сосну здорову та кладіть її на загніт,
Щоб був коровай на весь світ!*

*Ой вийся короваю, ще вище од гаю!
Щоб був короваю, красний, як сонечко, ясний!
Піч стоїть на золотих стовпах, діжу носять на руках!*

*Кучерявий піч вимітає, пелехатий в піч заглядає.
В щасливому місці короваю сісти.*

*Ой раю ж мій, раю, пшеничний короваю!
З семи криниць водиця, з семи стогів пшениця.
А в нашої печі золотії плечі,
а срібнії крила, щоб коровай гнітила.*

*Наша піч регоче, короваю хоче,
а припічок заливається, короваю сподівається!
А у тої печі - мальовані плечі,
Мальовані плечі, золотії крила, щоб коровай загнітила!*

Запитання.

1. Чому поєднано ніби несумісні речі «рай» і «коровай»?

(Несумісності не існує. На перший погляд дивними є слова: «Ой раю ж, мій раю», здавалось, вони зовсім не пов'язані із весіллям. Але семантика слова «рай» набагато давніша – це уособлення життєвої космічної сили сонячного бога «РА», це ушанування сонця, вогненної чоловічої енергії, що має сприяти народженню нового життя, а значить і принести благодать, коровай – символ майбутньої благодаті, достатку і щастя.)

2. Які символічні деталі розкривають світосприйняття предків?

(Сім, вода (криниця) – земля – вогонь.

Число «сім» - символ довершеності, повноцінного життя, адже воно утримує трійку як символ неба і душі та четвірку як символ землі і тіла. Тому позитивна енергія цього числа має творити лише гарне – коровай.

«Криниця» - знак благодаті, поєднання земного і небесного, бо біля криниць стояли дерев'яні журавлі-крани. Це символ водної енергетики, що разом із вогненною творить нове життя. Тому вогню також відведено особливе місце.

3. Знайдіть слова що є уособленням вогненної стихії, її ушануванням?

(*Загніт* (жевріючі вуглини, тріски), *коровай* (походить від давньої назви сонця – «Коло»), *красний, як сонечко, ясний... золотих* (ці ознаки уособлюють палаючу красу), *піч* (походить від давньої назви сонця – «Пек»), *вище од гаю* (рух сонця вгору), *раю* (походить від давньої назви сонця – «Ра»), *гнітила (рум'янила)*.

4. Печі у весільних обрядах відведено особливе місце. Чому її так детально оспівували предки – «золотії плечі», «срібні крила»?

(Звичайна українська піч – неповторна, подібної немає в жодного іншого народу, протягом тисячоліть зігрівала вона рід. Тому й стала піч очисним домашнім вогнищем. Предки вважали, що без нього люди гублять своє щастя. Золотий – колір чудесності, безцінності, верховенства, святості, всепереможний і всемогутній. Образ крил – це натяк на

«висоту», духовність, мудрість, про які має пам'ятати родина. Можливо, у цій пісні піч приймає на себе роль мудрого птаха-тотема, що був охоронцем роду.)

6. Для чого потрібна атмосфера веселості? (Позитивна енергетика перейде і у коровай, і у майбутнє життя молодих. Так знову прослідковується віра у слово і дію. Звідси й приказка: «Почати в добрий час».)

Співом супроводжується садіння короваю та його випікання, бо який коровай – така й доля. Випечений коровай, як і діжу, піднімали вгору, щоб ушанувати сонце – Дажбога, що сприяє створенню достатку та багатства.

*Ой раю ж, мій раю, пшеничний короваю,
Я тебе вбираю в рожеві квіти, в червону
калину,*

В золоте колосся, щоб добре на світі велося.

- Рушником накривали діжу після випікання хліба і ставили на покуті.

Дівич-вечір.

Дівич-вечір - усвідомлене прощання з молодістю. Наші предки особливої уваги надавали дереву життя, його вишивали на рушниках. Квітка, пуп'янок, листок – таємниця триєдності – народження, розвитку, безперервності життя. Ця триєдність зберігалася у гільці – гілля з трьома гілками. Найчастіше це була вишня чи яблуня, символу роду, материнства, прикрашена квітами та стрічками.

Наша молода дружечок збирала і гільце вбирала.

Своїми руками дівчина творила новий світ, тому й казали: «Благослови, Боже, нам вилечко звити, цей дом звеселити».

Пісня « Ми гільце вили ».

*Ми гільце вили, три зіллячка клали: і руту, і м'яту,
хрещатий барвіночок, пахучі васильки, калинові квітки,
щоб любилися дітки.*

Це єднання блакитно-жовтих кольорів переходить у символічне єднання «води» і «вогню». Кожна річ в обряді та пісні нагадує про першопочаток.

· **Запитання.** Чому саме вити дерево життя – дерево роду, а не прикрашати, які асоціації виникають?

(Як пташка в'є своє гніздечко, так і молода дівчина має зробити своє родинне гніздечко затишним та теплим).

- Гільце на дівич-вечері прикрашали рушником.

*Нащо ж тобі дитя моє, той віночок,
уже тобі не ходити у таночок,
уже ж тобі не водити подружок.*

*З гори та в долину по червону калину,
по зелений барвіночок молодій на віночок.*

Дівування асоціюється з вінком – це засіб охорони від нечистої сили. Тут кожна квітка – символ майбутньої долі.

Барвінок – символ сімейного щастя, тому саме з нього плели вінок, вплітаючи й інші квіти. З барвінку – й весільні букетики.

Любисток – приворот - зілля, символ любові, але ще й оберіг, як і полин, від злих сил.

Калина (походить від «Коло» - давньої назви сонця та «на» - уособлення материнського начала) – тепер вона символ вічної ясної краси, чистоти, міцного кохання, незламності. Первісне її поняття пов'язане із кров'ю, кривістю, родом. Кров, як місток між поколіннями роду. Квіти калини символізують дівочу вроду, гідність, духовність. Ходити по калину – шукати милого, судженого. Ламати калину – виходити заміж. В останні століття калина стала символом людської долі. Так проявилась одна з ключових ознак – сонцепоклонництво.

Васильки здавна символізували вірність, святість та чистоту.

Рута- м'ята – символ молодості.

Жовтаві безсмертники – символ здоров'я роду.

Уособленням дерева життя у мініатюрі є деревій – це символ довголіття.

Ці квіти вже не були просто квітами вони ставали оберегами.

Звити вінок – створити коло, що уособлює Сонце, без нього не можливе життя, нове радісне життя. Воно захист від злих думок, заздрості.

Стелись, стелись барвіночку,

Стелися низенько,

Прийди милий та дивись веселенько....

Красі у весільних піснях приділяється особлива увага, тому дівчина порівнюється з квіткою:

... квітка моя гарна, чарівна, ой, кому ж та й дісталася.

Дівчино моя, гарна та мила, ой, мені та й дісталася...

Закінчувався Дівич-вечір розрізанням на частинки стрічки з голови нареченої.

Ой, прощай, прощай, бо ми вже йдемо.

Бо ми твоє дівування з собою беремо.

Так на частинки розрізалася дівування, яке вже не можна повернути, починалася підготовка до весілля.

Підготовка до весілля.

Відкритість, гостинність і святість розкривається у піснях-запрошеннях на весілля:

Благослови, мати, наш рід закликати.

Одкривайте двори, застилайте столи

вишитими рушниками, йде наречена з дружечками.

· **Запитання.** Чи не здивувало вас формулювання: «Благослови, мати», адже батько голова роду? (Це відгомони давніх часів матріархату, шанування Сонця та жінки, як тих, хто дає нове життя. Мати ж має і навчити доньку бути гарною господинею. Пісня-примовка «Начинається, та наш батечко, весіллячко в нас, нехай воно починається, аби в добрий час» більш пізнішого періоду.)

· **Прийом «А я думаю так».** Прокоментуйте пісні:

Крапає дощик із неба, того нам і треба

(Вдарили(бризнули) ключі з неба, того нам і треба).

Зеленого зілля – просимо на весілля!

Сніг іде – стежка біліє. Зять іде – теща радіє.

Сніг іде зірочками – зять іде з свашечками.

(Сніг, дощ – уособлення води. Небесна вода освячує народження нової життєвої дороги, є носієм родючості. Обряд переливання дороги водою пов'язаний з уявленнями про її правічну очисну функцію. Зелене зілля ж потрібне для вінків.)

З водою пов'язаний і обряд **миття голови молодій лугом** – розчином попелу з водою. Попіл (уособлення вогню, бо у його основі - давній корінь «Пал») має відродитися при поєднанні з водою. Це не просто миття голови, це освячення жінки – майбутньої берегині сімейного вогнища.

· **Словникова робота.** Берегиня - 1. Давньослов'янська богиня добра і захисту людини від зла. 2. Охоронниця дому, домашнього вогнища.

3. Охоронниця святинь.

Пісня «Ой матінко, та й голубочко»

*Ой матінко, та й голубочко, ізмий мені та й голівоньку,
Та й розчеши та й гладесенько, та й заплети та й дрібнесенько,
Бо вже більше та й не митимеш, білих ручок не томитимеш,
Бо вже мою русу косу заховують під очіпок.*

Пісня « Ой діждали неділеньки, неділі»

*Ой діждали неділеньки, неділі,
Та й надінемо сорочину білу – білу.
Та й надінемо віночок до лиця,
Та й поведемо доньку до вінця.*

Пісня « Розстелився барвіночок по садочку»

*Розстелився барвіночок по садочку,
Спорядила на посаду мати дочку.
Спорядила мати дочку в вишиванку,
Садовила на посагу рано зранку.
Заквітчала голівоньку у віночок,
Щоб не пішла дочка більше у садочок,
Та й заплела косу русу до кінця,
Спорядила доньку свою до вінця.*

· **Запитання**

1. Які образи пісень, на вашу думку, є символічними, чому?
(«Розстелився барвіночок», «вишиванка», «віночок», «коса»)
2. На усвідомлення чого спрямовані ці пісні? (На усвідомлення молодію кардинальних змін у її житті. Це вибір назавжди.)
3. Чи випадково наречена сідає чекати на молодого у світлиці на покуті і на кожусі? (Походження слова «світлиця» прозоре - «світло». Покуть – це святе місце, місце молитви і святості. Саме з цього має починатися нова дорога. Вивернутий кожух – благополуччя, бо пов'язаний із давнім тотемом кози.)
4. Ворітчина та викуп (нареченої, приданого). Їх роль? (Ворітчина, викуп є обов'язковими, бо, на думку народу, нічого не дається даром.)

*У гордого тестя стій зятю за ворітьми.
Ой, надворі да метіль мете, ой, надворі дрібен дощ іде.
Крийся зятю, крийся зятю і кунами і бобрами,
й чорними да соболями.*

(Про давність цієї пісні вказують деталі «кунами і бобрами, й чорними соболями» - хутро декілька тисячоліть було грошима за товар.)

5. Пісні про нареченого на коні. Чи випадкові вони?

*Ой, сходить сонечко копитцем, копитцем,
обсїй, матінко, овесцем, овесцем,
щоб той овесець рясним був, рясним був,
щоб твій синок красним був, красним був.
Бери, мати, кониченька за поводи, поводи,
та синочка у доріженьку проведи.
Оце тобі, мій синочок, дорога
до тесцевого порога.*

*Кучерявий паниче, поганяй коней швидше,
бо не будеш поганяти, будем в степу ночувати.*

(Це умова: наречений повинен мати здатність долати перешкоди, бути захистом і опорою.)

6. Чому пару обсіпали саме житом? (Це символ життя, бо слова мають одне коріння. Та й сам обряд обсіпання має значення, бо слово насінина походить від сім'я, і воно, як і сім'я, за уявленнями предків, має прорости, набрати силу росту, квітнути і дозрівати, знову таки у формі насінини, у якій зберігається ген пам'яті. Обсіпання супроводжувалося побажаннями добра, тому ці слова-зерна мали здійснитися. Таке обсіпання відбувалося тричі, освячуючи дію.)

Вінчання.

Запитання. Яка символічна роль цієї пісні?

*Ой, сонечко вгору йде, ой, сонечко вгору йде,
ото наша дівонька з двору йде,
а в нареченої віноченьки ясно сяють,
а за нею дружечки співають.*

(«Сонечко вгору» - символ руху, початок нового.)

Побудову нової родини треба починати із освячення.

Благословення і живий вогонь свічок захищали пару у найважливіший момент від нечисті.

*Ой, вийди, сваточку, проти нас, да засвіти свічку, єсть і в нас,
Да стулимо свічки у руках, да заведемо діточок до купи.*

Це не просто єднання двох свічок, це єднання двох світів, двох доль, що стоять на одному рушнику і віднині творитимуть одне ціле – сім'ю .

Все – взаємопов'язане: слова, мелодії, лінії та барви. У світ вишивки споряджати б дослідницькі експедиції, бо це прадавній символ духовного вивіщення людини. А весільний рушник – це мереживо думок із зашифрованими оберегами. Тут немає зайвих ліній, все має своє призначення. Він найбагатший за своєю орнаментикою. Мотив дерева життя мав культове значення: квітка – сфера Богів, середня частина дерева – людського життя, а коріння – першооснова.

Весільному рушникові приписували магічні властивості – він був оберегом родини, її щастя. Тому обов'язково вишивали парні образи: птахів – півнів (символ господарювання), соловейків (символ початку нового життя), голубів (символ взаєморозуміння в родині, чистоти), лебедів (символ кохання і вірності) жар-птиці (символ щасливої родини); з рослин: виноград (символ сімейного благополуччя, щасливого одруження), а птаха в щедрих гронах винограду береже вже не просто ягоду, а рід; квіти з парними пелюстками (символ щасливого життя). Важливою є кривулька-бігунець – давній

оберіг. Закінчувався рушник вишуканим мереживом, бо краї не повинні бути «глухими», адже тоді втрачається найголовніше – оберіг.

«Хай стелиться вам доля рушниками», - казали предки. Через кольористику знову нагадували про гармонію як основу щастя.

(Показ слайдів та коментар: весільний рушник).

Рушником мати перев'язувала руки молодих – тепер у них спільна доля. Саме так заводила до святкового столу.

Святкування.

Гостинність – гумор – танці

1. Гумористичні пісні – це насміхання чи що?

(Гумористичні пісні – це важливий елемент обряду. Сміх бадьорить людину, проганяє нудьгу, а значить відлякує нечисть.

*Ой, чи це свати, чи це не свати?
Що не вийде ніхто з хати.
Хліба-солі не виносить,
нас у гості не запросить.*

*А в нашого свата з верби-лози хата.
Боїться впустити, щоб не розвалити.*

*Ой, були ми у свата, з верби-лози хата,
Не давали їсти, пити, ще й хотіли побити.*

*Наші свашки гарненькі, як жаби рябенькі,
На столі стрибають, дружок лякають.*

*Їли бояри їли, цілого вола з'їли,
а на столі ні кришечки,
а під столом ні кісточки.
Де ви подівали – у кармани поховали.*

*Світилочка пані, обідай із нами,
не будь така пишна, як у саду вишня.
Не будь така горда, бо будеш голодна.*

*Чом ви, дружки, не співаєте, чи із ріпи зуби маєте?
Ой, якби ж ви розум мали, ви б такого не питали.*

*Перша світилка коса, а друга без носа, а третя без вуха,
та й та пісню слуха.*

*Старша дружка коса, об'їлася проса,
та водою обпилася, сидить собі надулася.*

2. Що є неприйнятним для нашого народу? (Жадність, самолюбство, замкнутість, тупість, неохайність, боязнь.)

Обов'язковим є замирення:

*Мир миром, пироги з сиром, варенички з маслом,
ви дружечки красні. Обнімемось. Помиримось.*

Миротворча думка у свідомості слов'ян. Бо саме мир, гостинність, злагода є основою добробуту, і наші предки це добре знали справіку, на це вказують культові страви – пироги, вареники.

- Коли заносили коровай, звучала пісня «Да чи бачиш ти дівко»

Да чи бачиш ти, дівко, що несе дружко віко?

А на віці покривало, то вічнеє завивало.

· **Запитання.** Для чого таке звернення до дівчини? (Це звернення-запитання: чи усвідомила вона свій вибір.)

У цей час рвуть символ дівочості – вільце і ділять на часточки коровай – знак щедрості молодої пари. Обряд пов'язаний із віруванням, що добро, дароване людям, повернеться у більшій мірі, бо достаток і родючість схожі на зернину: посаджена у ґрунт, вона дасть колосок з десятком зернин. Рушником староста виводить пару зі столу у нову дорогу, нове життя.

Розплітання коси.

Пісня «Горіла сосна»

*Горіла сосна, палала, горіла сосна, палала,
під ней дівчина стояла, під ней дівчина стояла,
під ней дівчина стояла, русую косу чесала,
Ой коси, коси, ви мої, довго служили ви мені.
Більше служить не будете, більше служить не будете,
під білий вельон підете, під білий вельон підете.
Під білий вельон, під хустку, під білий вельон, під хустку
більш не підете за дружку! Більш не підете за дружку!
Під білий вельон з кінцями, під білий вельон з кінцями,
більш не підете з хлопцями, більш не підете з хлопцями.
Під білий вельон, під вінок, під білий вельон, під вінок,
більш не підете у танок, більш не підете у танок...*

· **Запитання.**

1. Слово «горіти» вживалось у значенні «жадати, бажати». Як це співвідносне з піснею?
2. Чи випадковою є така побудова? (Ні, адже повторюється найголовніша думка. Ця пісня цікава триєдиним повторенням, що заключає в собі коло, давній образ сонця. Поняття висловлене тричі є виразом його повноти.)
3. Які образи вважаєте ключовими?
(Сосна, коса – символи дівування; вельон, хустка – символи заміжжя)
4. Яка роль паралелізму? (Поєднання природи і людини – утвердження єдиного закону Космосу, за яким все живе, це одне ціле і не може існувати одне без одного. Так людина прилучалась до світової гармонії.)

Сосна «горить» не випадково, бо вогонь – це уособлення чоловічого начала, яке і нищить дівування. Що має усвідомити дівчина?

(«Більш не підете за дружку!»; «Більш не підете з хлопцями»; «Більш не підете у танок»)

Пісня « Вигортай мати жар».

*Вигортай мати жар, жар,
буде тобі дочки жаль, жаль,
неси мати дрова, оставайся здорова.*

- **Запитання.** У чому символіка пісні? (Жар – стародавня назва вогню. Тому жар, палання – символи сімейного вогнища. Тепло доньки має перейти в іншу хату. Горіння, але від співчуття лежить в основі й іншого слова пісні – «жаль». Так одне й те ж поняття виражене образами зовнішнього і внутрішнього вогню. Тут майже в кожному слові прояви вогненної енергії.)

Пісня « Ой, що ми хотіли...»

*Ой, що ми хотіли, те ми й зробили:
з хлібини паляницю, з дівки молодицю.*

- Ця пісня знову наголошує: була одною, стала іншою.

Чужина.

Дорога до свекра – дорога до чужих людей, у світ нової родини.

· **Запитання.**

1. У пісні «Викотили смоляну бочку» використано засіб паралелізму, з якою метою?

*Викотили смоляну бочку, видурили ми у свата дочку.
Викотили та й новесеньку, видурили молодесеньку.
Викотили та й засмолили, таки свата та й обдурили.
Для хазяйства буде добра бочка, для свекрухи буде гарна дочка.
Для хазяйства та й новесенька, для свекрухи – молодесенька.
Для хазяйства та й постійная, для свекрухи та й надійная.*

(Це націлення на нове розуміння життя: тепер не дівчина, а господиня, а значить головне – добробут.)

2. Яка роль Місяця у піснях?

*Ой, місяць доріженьку освітив, ой, брат сестрицю випроводив.
От це тобі сестрице дорога, їдь до свекора здорова.*

*Місяцю – рогіженьку, світи нам доріженьку,
Нашому молодому, як іде додому.*

*Ой місяцю-ріжку, світи нам доріжку,
Щоб з дороги не зблудили, молоді не згубили.
Сонечко низенько, невісточка близенько.*

(Космос давав уявлення про порядок. Це віддзеркалення виражених гармонійних зв'язків людини із живою природою. Сонце і місяць довгий час сприймалися нашими предками не як планети сонячної системи, а як загадкові міфообрази, вони впливають на життя людей, їхню долю, стаючи енергоносіями людського життя, тому у фольклорі постають як подружжя. За прадавніми легендами українського народу від божественного союзу народилися діти-зірничі. Сонце і Місяць – сакральні міфообрази жіночого та чоловічого начала. До того ж Сонце у предків-сонцепоклонників стає центром системи всіх обрядів, бо це воно, як і жінка, творить нове життя. А Місяць - вічним супутником. Ці ж пісні звернені до місяченька не випадково – це

звернення до майбутнього господаря, тепер він має освітлювати дорогу спільного життя піклуванням та захистом. Цікавим є образ «місяцю-рогіженьку», бо це вказівка на молодика, а отже і на початок нових життєвих можливостей – ріст добра, якому має сприяти чоловік. У небесній гармонії наші предки хотіли бачити бажану гармонію роду. І своє омріяне виспівали.)

· **Словникова робота.**

1. Сакральний – священний.
2. Міфообраз – щось вигадане, фантастичне.

Ці невеличкі весільні пісні колосально глибокі за змістом, вони відгомін про наше пракоріння і доказ, що не були наші предки печерними людьми тисячоліттями, вони відкрили для себе закони світобудови і знайшли спосіб їх передачі через покоління.

Запитання.

1. На які основні критерії, що сприятимуть гарному, злагодженому життю, наголошено у пісні «Добрий вечір, матусенько моя»?

*Добрий вечір, матусенько моя, а чи мила дружинонька моя,
Нехай тобі, мій синочку, мила, аби мені що робила,
аби мені сукню поправа, аби мене матір'ю звала.*

(Працелюбність, шанування старших, любов, адже вона дає зміст життя.)

2. Чи випадково знову одним із головних образів стає піч?

*Топи, мати грубу раненько,
бо приїхав син – соловейко.*

Він привіз перину, ще й молоду дружину.

(Саме сімейне вогнище має поєднати тепер родину.)

3. Давні елементи перетворень можна прослідкувати у піснях: «Топи, мати грубу раненько», « Ой матінко-вутко», «Прилетіла пава...», яка їх роль?

*Ой матінко-вутко, ворочайся прудко,
Ведемо тобі невісточку, молодую покористочку,
Сонечко низенько, невісточка близенько.*

Прилетіла пава, серед двору впала.

І не кишкайте, й не полохайте.

Нехай вона привикає та й до дому не тікає.

(Відбулося перетворення «красної дівоньки» на «паву». Почалося нове життя.

Для весільних пісень - це характерний мотив перетворення на птаха (хлопця на солов'я, дівчини на зозулю, сіру гуску, вутку.)

4. Чому у весільних піснях з'являється ще один образ птаха - сірі гуси?

(Сірі гуси – символ заміжніх жінок. Вираз «відставати від білих лебедів і приставати до сірих гусей» означає залишати дівування і ставати заміжною жінкою.)

«Пісня – це бездонна душа народу», «Пісня – окрема доля». Слово у пісні було й молитвою, й оберегом. Так людська душа прилучається до світової гармонії.

Весілля – це ... (не розважання, а засвідчення народження маленького всесвіту – сім'ї.)

· **Запитання.** Які життєві істини відкрили вам весільні пісні?

Коли вони творилися ті пісні, питання не з простих, але у весільних піснях збережена космічна енергетика, поєднана вогнем і водою, та первинна сутність мови наших предків, осмислення ними світу. І ті відкриття через тисячоліття відгукуються до нас, розворушуючи генну пам'ять. Вони – відлуння вічності і ключі глибшого розуміння сутності нашого народу.